

David Krančan: *Deveta briga*

Galerija Obrat, Maribor

Pregledna razstava prinaša uvid v delo striparja ter ilustratorja Davida Krančana, ki se je v minulih letih uveljavil kot eden prodornejših in zanimivejših stripovskih ustvarjalcev na domači grudi. Naslov razstave gre razumeti kot referenco na strip kot deveto umetnost, obenem pa se ta ironično nanaša tudi na položaj in veljavo stripa v kontekstu siceršnje založniške oziroma vizualne produkcije, kjer je bila stripovska umetnost – vsaj do nedavnega – bolj ali manj prezrta in odrinjena na stranski tir. Odnos do stripa se v zadnjih letih zagotovo korenito spreminja tudi po zaslugi avtorjev, kot je David Krančan, katerega delovanje poleg same stripovske produkcije obsega tudi teoretično in mentorsko delo, namenjeno popularizaciji devete umetnosti, predvsem pa kreativnemu spodbujanju novih generacij stripovskih ustvarjalcev ter ustvarjalk. Krančanovo smelo obvladovanje stripovske umetnosti zagotovo izhaja tudi iz dobrega poznavanja strukture, kot tudi sintakse in gramatike stripovskega jezika, čemur se je Krančan izčrpno posvetil že v svoji diplomski nalogi pri profesorju Milanu Eriču na ljubljanski ALUO. Tako ne preseneča, da se Krančan tudi kot formiran ustvarjalec – pa tudi dober poznavalec stripovske zgodovine in sodobnosti – še nadalje ukvarja s stripovsko teorijo, svoje znanje ter izkušnje pa razdaja tudi kot urednik, mentor in predavatelj.

Likovno bogato opremljena razstava prinaša celovit vpogled v Krančanovo delo v zadnjem desetletju: poleg knjižnih stripovskih izdaj si je na razstavi moč ogledati tudi nekaj kratkih raziskovalnih stripov, ki se posvečajo stripu kot takemu (teorija stripa), ob tem pa tudi stripe, posvečene različnim didaktičnim in promocijskim namenom. Razstavo, kjer je moč videti tako originale kot pripravljalne risbe, zaokroža niz izbranih naslovnih Dnevnikove priloge Objektiv ter drugih priložnostnih grafik, posebej izpostavljam pa tudi najnovejši Krančanov strip za otroke z naslovom *Mala Mara* (založba ZTT EST, 2023).

Nabor predstavljenih del kaže na širok diapazon Krančanovega ustvarjanja, v katerem se razodeva predvsem avtorjeva sla po igrivem raziskovanju medija in njegovih neusahljivih možnosti, tako v smislu same forme kot tudi vsebine. Že njegova prva knjižna izdaja – gre za album z naslovom *Na prvem tiru*, ki ga Krančan podpisuje skupaj z literatom in glasbenikom Andražem Poličem (Forum Ljubljana, 2008) – prinaša hibridno sintezo stripa in poezije. Krančan je kasneje še posegal po literarnih delih kot predlogah za svoja stripovska dela; v tem smislu najizrazitejša in tudi najodmevnejša sta zagotovo albuma *Grđina* in

Pijani zajec (oboje Forum Ljubljana; 2014 in 2015), nastala po režijanskih pravljicah, kot jih je v kulturni zbirki *Zverinice iz Rezije* (1973) zbral in zapisal etnolog Milko Matičetov. Krančan je pripovedki vsebinsko nekoliko predelal in ju v lastni avtorski maniri prilagodil sodobnemu trenutku: predlogi se tako preobrazata v stripovski priliki o človeškem značaju, s tem pa tudi v svojevrstnem komentar sveta, v katerem živimo.

Že bežen pregled Krančanovega dosedanjega ustvarjanja hitro razodene nekatere temeljne poteze avtorjeve likovne poetike, ki jo odlikuje izrazito ekonomičen izraz, podrejen izpostavljanju bistvenih in najnujnejših pripovednih prvin, ki z dramaturško natančnostjo ženejo pripoved in tako vse do konca priklenjajo gledalčevo pozornost. Izčiščena črna risba s pomočjo senčenja ali pač pritajenega koloriranja pridobiva prepotrebno plastičnost in sugestivnost, s čimer se Krančan izmika pretiranemu minimalizmu, ki vsaj na prvi pogled bistveno opredeljuje njegov opus. K temu vtisu doprinaša tudi premišljeno odbiranje detajlov, vseskozi podrejenih osnovni narativni premisi. K dinamičnosti in svežini Krančanovega dela vsekakor pripomorejo tudi same kompozicije in kadriranje, kjer avtor navdušuje s spretnim preigravanjem različnih perspektiv in prostorskih planov. Krančanovi liki so nadvse življenjski, scela polnokrvni; njihova gestualnost in gibanje v prostoru razodevata risarske veščine in avtorjevo vrhunsko zmožnost opazovanja, kjer nemalokrat prihaja do izraza tudi Krančanova iskriha duhovitost. Pozorno motrenje Krančanovih likov razkriva minimalistično zasnovane fizionomije in prepričljivo obrazno mimiko, ki zmore posredovati polnost upodobljenih karakterjev in njihovo čustvovanje. Nasploh velja, da se Krančan na ravni likovnega sloga vseskozi spretno prilagaja vsebini oziroma funkciji posamičnega dela, kot seveda tudi ciljni publiki, kar je še zlasti razvidno iz njegovih krajših stripov, ki so nastali kot didaktični pripomočki oziroma služijo ozaveščenju mladih o različnih perečih problematikah.

Stripovski oziroma ilustratorski opus Davida Krančana dokazuje, da imamo opraviti z zrelim in prepričljivim avtorjem, ki ga kot takšnega – kar je nemara najdragocenejše – prepozna tudi širša publika. To trditev vsekakor krepi tudi pričujoča razstava, ki s pomočjo skrbno izbranih delcev ponuja jasen uvid v razvejan ter zanimiv opus umetnika, o katerem bo tudi v prihodnosti zagotovo še veliko slišati.

Matjaž Brulc